

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KHAN, HAZRAT INAYAT

Pași pe Cale/ Hazrat Inayat Khan

trad.: Walter Fotescu;

București: Herald, 2018

ISBN: 978-973-111-592-4

I. Fotescu, Walter (trad.)

297

Pir-o-Murshid Hazrat Inayat Khan

THE SUFI MYSTICISM

New Delhi, 1923

A SUFI MESSAGE OF SPIRITUAL LIBERTY

Londra, 1914

HAZRAT INAYAT KHAN

PAȘI PE CALE

SUFISMUL ȘI MISTICA • CALEA INIȚIERII
ȘI A DISCIPOLATULUI • LIBERTATEA SPIRITUALĂ

Traducere din limba engleză:

WALTER FOTESCU

EDITURA HERALD

București, 2018

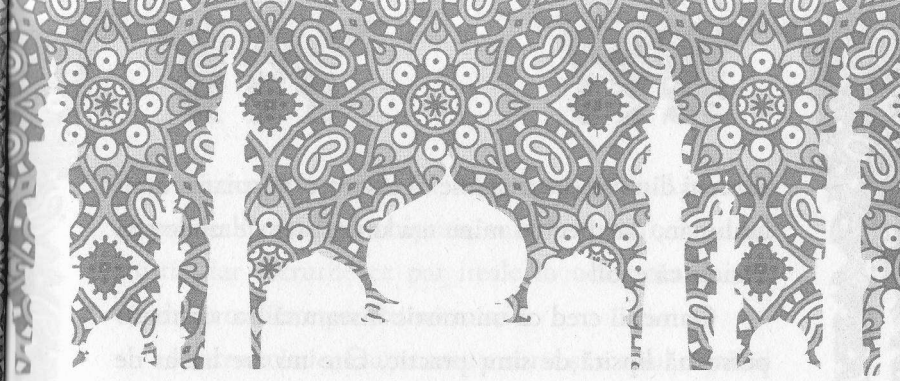
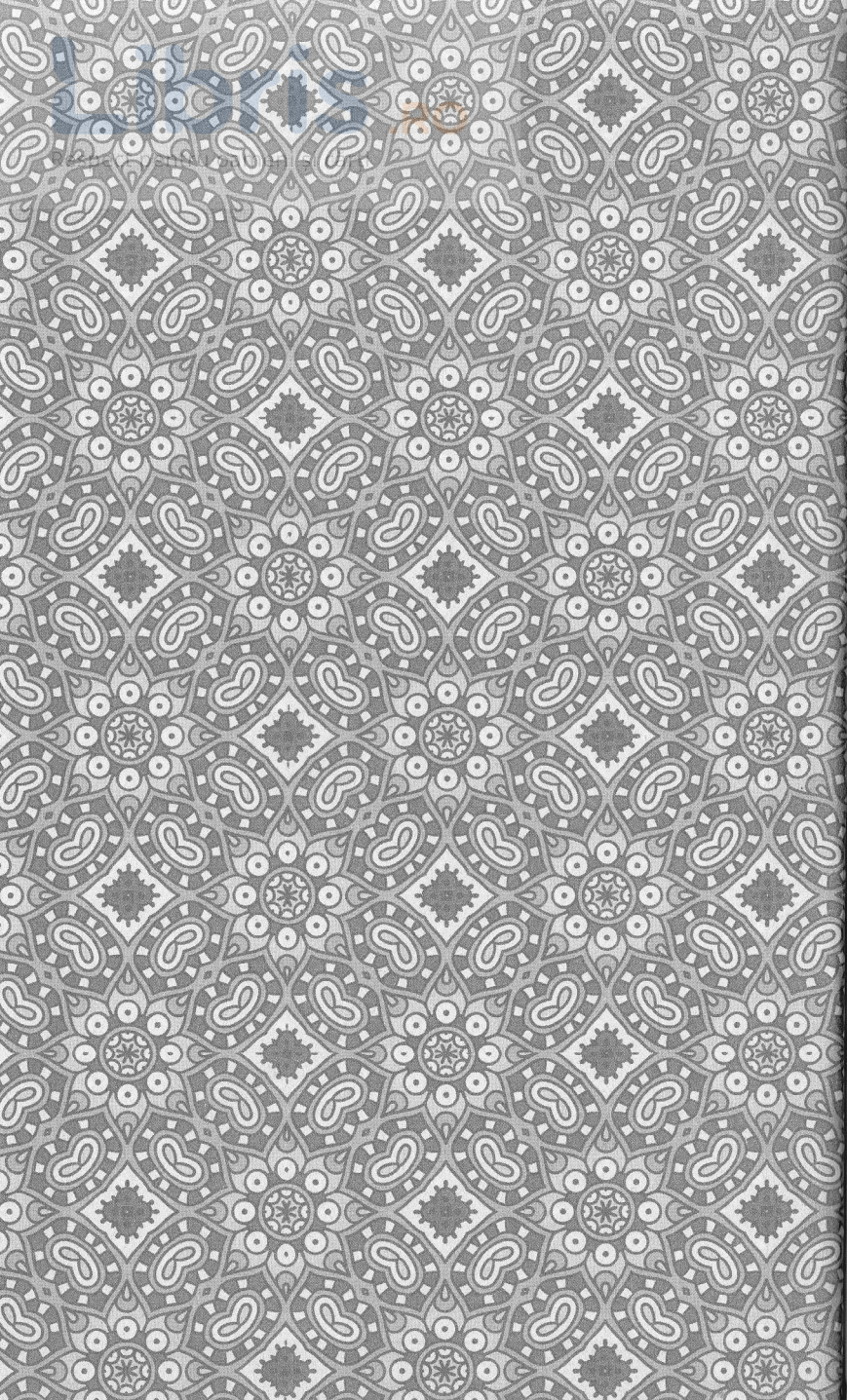
Cuprins

Notă asupra ediției	5
Sufismul și mistica	11
Mistica	13
Misticul	25
Realizarea	37
Natura și activitatea unui mistic	43
Secretul spiritului	52
Inima mistică	63
Repausul	70
Acțiunea	78
Calea inițierii și a discipolatului	85
Calea inițierii	87
Semnificația inițierii	103
Ce este necesar pe Cale	115
Diferiții pași pe Cale	121
Studiul interior	128
Trei aspecte ale Inițierii	136
Discipolatul	147

Patru tipuri de discipoli	156
Atitudinea unui discipol	166

Libertatea spirituală 173

Dumnezeu	175
Natura	177
Ființa personală	177
Aspectul dual	180
Adorație	181
Adevărul	181
Sufiții	183
Auto-cunoașterea	183
Iubirea	185
Perfecțiunea	187
Profeții	188
Sufismul	191
Antrenamentul spiritual în sufism	195
Manifestarea	196
Interes și indiferență	199
Spirit și materie	200
Inima și sufletul	201
Intelect și înțelepciune	201
Vise și inspirații	202
Legea acțiunii	204
Muzica printre sufiți	206
Extaz	207
Concentrarea	208
Aspectele masculin și feminin ale lui Dumnezeu	209

Capitolul I Mistica

Mistica este esența și baza oricărei cunoașteri, fie ea știință, artă, filozofie, religie sau literatură. Toate acestea sunt incluse în cadrele misticii.

Dacă se caută originile medicinei, care a ajuns să fie știința pură de azi, se va constata că sursele ei se află în intuiție. Misticii sunt cei care au dăruit-o lumii. De pildă Avicenna, marele mistic persan, a contribuit mai mult la medicină decât oricare altă persoană din istoria universală a acestei științe. Știm că semnificația științei este o cunoaștere clară, bazată pe logică și rațiune; dar, cum a început ea? Prin rațiune și logică? Nu; la început a fost intuiția, abia pe urmă a venit rațiunea, iar în final i s-a aplicat logica. Mai mult, la nivelurile mai joase ale creației nu există medici, fiecare faptură este propriul ei doctor. Animalele știu că se vindecă cel mai bine stând la soare, scaldându-se într-un ochi de apă, alergând în aer liber sau stând liniștite la umbra unui copac. Am cunoscut cândva un câine sensibil care obișnuia să postească în fiecare joi. Fără îndoială, mulți

oameni din Orient ar spune că el a fost încarnarea unui brahman, dar pentru mine era un mister de unde știa câinele că e joi!

Oamenii cred că un mistic înseamnă un visător, o persoană lipsită de simț practic, care nu are habar de treburile lumești. Dar eu aș spune că un asemenea om este numai pe jumătate un mistic. Un mistic, în sensul deplin al cuvântului, trebuie să posede un echilibru, să fie înțelept atât în treburile lumești, cât și în cele spirituale. Oamenii au multe concepții greșite despre ce este un mistic. Ei au dat acest nume ghicitorilor, medicilor, clarvăzătorilor, vizionarilor. Eu nu spun că un mistic nu posedă toate aceste calități, iar ele singure nu formează un mistic.

Un adevărat mistic trebuie să se dovedească a fi un artist inspirat, un excelent savant, un om de stat influent. El trebuie să fie la fel de calificat pentru afaceri, industrie, viață politică și socială ca și un om cu mentalitate materialistă. Când cineva îmi spune: „Ești un mistic, credeam că nu dai atenție cutărui sau cutărui lucru”, nu-mi place. De ce să nu-i dau atenție? Eu dau atenție oricărui amănunt, deși niciun amănunt nu-mi ocupă mintea până acolo încât să nu mai observ nimic altceva. Nu este necesar ca, fiind conștient de Dumnezeu, să nu fii conștient de lume. Cu cei doi ochi vedem o singură viziune; la fel trebuie să vedem simultan cele două aspecte, Dumnezeu și lumea, ca pe o viziune limpede. Este greu, dar nu imposibil.

Mistica este o perspectivă asupra vieții. Lucrurile ce par reale unui om obișnuit, sunt ireale în ochii unui mistic; iar lucrurile ce par ireale în ochii omului de rând, au realitate pentru un mistic.

Pentru mistic, Dumnezeu e sursa și scopul oricărui lucru. Dumnezeu este totul, și totul este Dumnezeu; dar un adevărat mistic nu spune, cum ar face un intelectual student la filozofie: „Eu nu cred în Dumnezeu, deși cred în abstract”. Un astfel de om este nepoetic și nu are un ideal. Poate că a întrezărit o parte din adevăr, dar el este ca o floare fără parfum. Nu poți adora abstractul; nimeni nu poate să comunice cu abstractul, să-i dea ceva sau să primească ceva de la el. O adorație de felul acesta este lipsită de sens. Trebuie să avem în fața noastră ceva ce să iubim, să adorăm, la care să aderăm, pe care să-l privim și către care să tindem. Dar dacă, dintr-un punct de vedere, putem spune că „Dumnezeu este totul”, dintr-un alt punct de vedere „totul” înseamnă „nimic”.

Misticul spune: „Dacă nu ai un Dumnezeu, fă-ți unul”. Numai omul fără ideal și fără imaginație îl ignoră pe Dumnezeu. O cană cu apă este la fel de interesantă ca oceanul, sau chiar mai interesantă atunci când îți este sete. Un Dumnezeu personal este la fel de important, sau chiar mai important, decât ideea de abstract, de pe urma căreia nu ne alegem cu nimic. Noi, ființele omești, avem o minte limitată. Înțelegem ideea de Dumnezeu în măsura în care-L putem concepe. De pildă,

poate că avem un prieten pe care-l iubim și pe care vrem să-l laudăm, dar care este mai presus de laudele noastre. Tot ce putem face este să spunem: „Cât de amabil, de bun, de răbdător sau de admirabil este prietenul meu”. Atât și nimic mai mult. Cuvintele noastre nu-l pot face mai mare. Ele nu pot exprima pe deplin nici măcar ce credem noi înșine despre el. Tot ceea ce putem este să ne formăm o concepție despre prietenul nostru pentru propria noastră înțelegere.

La fel și cu Dumnezeu. Omul nu-L poate înțelege complet pe Dumnezeu. Tot ce poate este să-și formeze o concepție despre Dumnezeu pentru el însuși, pentru a face inteligibil ceva ce este nelimitat. De aceea un mistic nu va spune: „Eu L-am realizat pe Dumnezeu mai bine decât tine, așa că nu-mi sta în preajmă”. Am văzut un mistic mergând într-o procesiune religioasă alături de țărani, cântând imnuri împreună cu ei în fața unui idol de piatră. El însuși era mai mareț decât zeul purtat în procesiune, dar cu toate acestea cânta cu aceeași venerație ca toți ceilalți. Nu l-a încercat niciodată dorința de a arăta că realizarea lui, credința lui, erau mai înalte sau mai mărețe decât ale celorlalți.

Pentru mistic, Dumnezeu nu este abstract; pentru mistic, El este o realitate. Misticul nu se gândește la Dumnezeu ca la ceva abstract, deși știe că este astfel. Nu este o problemă de *a ști*, ci de *a fi*. Pentru mistic, Dumnezeu este piatra de temelie a realizării de sine. El este poarta, ușa, intrarea în ceruri. Dumnezeu, pentru

mistic, este cheia cu care să deschidă taina vieții, lăcașul de unde vine, unde se va întoarce și unde se simte acasă.

Odată, un căutător apusean al adevărului a mers la un înțelept chinez și i-a spus: „Am venit să învăț de la tine ce este adevărul”. Înțeleptul i-a răspuns: „Mulți dintre misionarii voștri vin aici și predică credința voastră. Tu de ce vii la mine?” „Ei bine, zise apuseanul, ei ne învață despre Dumnezeu. Noi îl cunoaștem pe Dumnezeu; dar acum am venit la tine să te întreb despre misterul vieții”. La care înțeleptul îi spuse: „Dacă-L cunoști pe Dumnezeu, este tot ce trebuie cunoscut, nu mai există nimic altceva. Acesta este unicul mister”.

Mai este apoi problema concepției misticului despre Hristos. Oare nu știm că există persoane mai bune decât altele, și nu este adevărat că Dumnezeu este în om? Dacă așa stau lucrurile, ce se poate obiecta la faptul că cineva îl numește pe Hristos Dumnezeu, iar altcineva crede că Hristos este om? Dacă Dumnezeu este în om, atunci ce contează că Hristos este numit Dumnezeu? Iar dacă Hristos este numit om, aceasta nu face decât să-l înalțe pe om, care a fost creat de Dumnezeu, la acea statură. Ambele își au motivația lor și ambele sunt corecte, dar cu toate acestea sunt opuse. Unii nu sunt de acord ca Hristos să fie considerat divin; dar dacă divinitatea nu sălășluiește în om, atunci unde să-L căutăm pe Dumnezeu? Poate fi divinitatea găsită în arbori, în plante, în pietre? Da, într-adevăr, Dumnezeu este în toate; dar nu e mai puțin adevărat că în

om divinitatea s-a trezit, Dumnezeu s-a trezit, că aici Dumnezeu poate fi văzut.

Toleranța misticului este diferită. Oamenii de o anumită nație, rasă sau religie ar putea zice: „În Iisus Hristos noi îl vedem pe Domnul”. Sub acel nume ei își recunosc idealul. Oamenii din alte țări și-au văzut idealul divin în Buddha. Pentru consolarea lor și în sprijinul idealului lor, cu toții pot găsi în istorie numele cuiva care a existat cândva. Musulmanul spune că Muhammad este obiectul adorației sale, hindusul spune că este Krișna. Atât timp cât ei nu au realizat spiritul idealului lor, vor polemiza, se vor certa și se vor lupta; și vor spune: „Maestrul meu este mare”, „Al meu este și mai mare”. Dar ei nu văd că este unul și același spirit care se manifestă în toată perfecțiunea. Îl slăvim pe maestru în măsura în care l-am înțeles, dar nu-l slăvim îndeajuns dacă-i dăm un anumit nume și prin aceasta îl limităm la o anumită parte a lumii. Dar când vedem nemărginitul, îl putem chema pe toate numele și să spunem „Tu ești Krișna, tu ești Hristos și tu ești Buddha”, la fel cum o mamă iubitoare îi poate spune copilului ei „Prințul meu”. Ea îi poate da copilului ei cele mai minunate nume.

Odată, patru fete se certau. Una spunea: „Mama mea este mai bună decât mamele voastre”. A doua fetiță a spus: „Mama mea este mai bună decât a ta”. Astfel se sfădeau ele, ajungând să se deteste una pe alta. Dar cineva, trecând pe acolo, le-a spus: „Nu mama ta sau a ei, ci *mama* este întotdeauna cea mai bună. Este cali-

tatea de mamă, iubirea și afecțiunea ei pentru copii”. Acesta este punctul de vedere al misticului față de idealul divin.

Principiul moral al misticului este principiul iubirii. El spune: „Cu cât iubești mai mult, cu atât ești mai moral. Dacă suntem obligați să fim morali conform unui anumit principiu, unei anumite reguli sau legi, aceasta nu este virtute reală. Adevărata virtute trebuie să vină din adâncul inimii noastre; inima este cea care trebuie să ne învețe adevărata morală”. Astfel că misticul asociază moralitatea cu calitatea inimii. El spune că o persoană este cu atât mai morală cu cât are o inimă mai iubitoare.

Nu există un mai bun profesor de morală decât iubirea însăși, căci prima lecție pe care ne-o învață ea este: eu nu sunt, tu ești. Aceasta este negația de sine și abnegația fără de care nu putem face nici măcar primul pas pe calea iubirii. Cineva poate pretinde că este o persoană foarte iubitoare, un mare admirator, plin de afecțiune, dar toate acestea nu înseamnă nimic; atât timp cât gândul la sine este prezent, nu există iubire. Dar atunci când gândul la sine este îndepărtat, fiecare acțiune și fiecare faptă săvârșită de cineva în viață devine o virtute. Nu poate fi altfel. O persoană iubitoare nu poate fi nedreaptă, o persoană iubitoare nu poate fi crudă. Chiar dacă ceea ce face ea pare greșit în ochii a o mie de persoane, nu poate fi ceva greșit. În realitate ea va avea dreptate, căci este inspirată de iubire.

Ce este religia pentru un mistic? Religia misticului este un progres constant către unitate. Cum înfăptuiește el acest progres? În două feluri. În primul, el se vede pe sine în alții, în cel bun, în cel rău, în toți; și astfel își extinde orizontul viziunii. Acest studiu continuă pe toată durata vieții sale și, pe măsură ce progresa, el se apropie tot mai mult de unitatea tuturor lucrurilor. Iar cealaltă metodă de dezvoltare constă în a deveni conștient de propriul sine în Dumnezeu, și de Dumnezeu în sinele propriu, ceea ce înseamnă adâncirea conștiinței ființei noastre profunde. Acest proces are loc în două direcții: spre exterior, prin unirea cu tot ceea ce vedem, și spre interior, prin contactul cu acea Viață care este eternă, dizolvându-ne în ea și conștientizând că acel Spirit este *existența*, singura existență.

Legea misticului este înțelegerea legii. Omul de rând spune: „Acest individ m-a tras pe sfoară. Îi voi arăta eu lui!” Misticul are o perspectivă diferită; el crede că nimeni nu poate obține ceva în lumea aceasta fără să plătească. Pentru orice câștig, orice înghițitură de hrană, orice strop de băutură, orice gură de aer, există un preț care trebuie plătit. Plătești fără încetare, chiar dacă nu-ți dai seama. Ceea ce arată că în spatele tuturor lucrurilor acționează o justiție perfectă. Nu poți obține nici cea mai mică înlesnire sau plăcere fără să trebuiască să plătești pentru ele, iar fiecare suferință își are răsplata, deși puțini par să realizeze aceasta. Prin urmare, dincolo de toată această falsitate și injustiție vedem că există o înțe-

lepciune perfectă care lucrează neîncetat, zi și noapte. Misticul o vede în toate cu ochii deschiși – și acesta este marele miracol. Căci viața mistică este în primul rând o enigmă, în al doilea rând o nedumerire, iar în al treilea rând o minune.

Este o enigmă atunci când legea nu este înțeleasă, o enigmă foarte interesantă. Nu există un joc mai bun decât să te ocupi de această enigmă, să încerci s-o înțelegi, s-o rezolvi. Este atât de interesantă încât niciun sport sau joc nu se poate compara cu ea. Apoi este o nedumerire, din cauza deosebirii între modul cum privește fiecare viața și cum este ea în realitate. Vine o perioadă când fiecare își spune: „Ori ei sunt nebuni, ori eu; dar cineva trebuie că e nebun!”

Misticul poate vedea atât din perspectiva omului de rând cât și dintr-a sa, care poate fi complet opusă. De exemplu, în învățăturile sale Hristos spune: „Dacă cineva îți cere cămașa, dă-i și haina”. Omul de rând ar spune: „Nu e practic; dacă cineva mi-ar cere asta zilnic, ar trebui să cumpăr mereu haine noi!” Dar din punctul de vedere al Maestrului e mai mult decât practic, căci potrivit viziunii sale nu putem da nimic, sub nicio formă, fără să primim înapoi într-un fel sau altul. Un gând curat, bunăvoință, un serviciu, timpul nostru, orice dăm, nu e niciodată pierdut, ci se întoarce la noi pe măsura voinței noastre de a dăru; se întoarce de o mie de ori. De aceea nu pierzi niciodată dacă ești generos; nu ai decât de câștigat.

Misticul vede legea în toate lucrurile și aceasta îi oferă o perspectivă asupra vieții. El începe prin a vedea de ce s-a abătut asupra lui cutare nenorocire, de ce are parte de cutare plăcere; de ce o persoană prosperă și alta nu, de ce progresează una și nu cealaltă. Toate acestea îi devin limpezi deoarece el vede legea lucrând în toate lucrurile. Legea misticului nu este legea omului obișnuit. Este legea naturii; este legea reală.

Un mistic nu se restrânge niciodată la o anumită regulă, de pildă la regula celibatului, deși pentru anumite experiențe celibatul este de o mare importanță. Dar dacă se impune ca el să postească, să practice celibatul, să urmeze un regim vegetarian, să se izoleze într-un loc îndepărtat sau orice alt lucru de genul acesta, el îi poate da curs și beneficiază de pe urma lui. Dar nu se poate spune că un mistic *trebuie* să facă cutare sau cutare, sau că *trebuie* să ducă un anumit mod de viață; Solomon, cu tot regatul și măreția sa, a fost un mistic la fel de mare și un bărbat la fel de înțelept ca mulți sihaștri trăind în pădure.

Un mistic nu poate fi judecat după aceste aparențe. Dacă este un mistic adevărat, el va fi rege, indiferent că se află în mijlocul bogățiilor unei curți regale, sau că e îmbrăcat în straie jerpelite. El este rege oriunde s-ar afla. Nici banii și curtea regală, nici viața lumească nu-i pot răpi regalitatea. Dacă optează să trăiască în solitudine, este alegerea lui. Dacă dorește să stea în mijlocul mulțimii, o poate face la fel de bine. Indiferent dacă o persoană stă într-un loc îndepărtat din mijlocul pădurii sau

în prăvălia unui băcan, dacă are în minte un ideal înalt, mediul înconjurător nu-l poate afecta; el nici nu-l vede. Nu există niciun aspect al vieții care să-l poată priva pe un mistic de spiritul său mistic. Indiferent că este bogat sau sărac, în mijlocul lumii sau departe de toate, el nu este mai puțin un mistic.

Pentru un mistic, calea către perfecțiune constă în anihilarea falsului eu. El înțelege că în om există un eu real, că eul acesta este divin, dar că eul divin este acoperit de unul fals; și fiecare om are un astfel de eu fals care începe să crească încă de la nașterea sa.

Omul dezvoltă în sine o idee falsă, și această idee falsă este identificarea cu ceva ce el numește „eu”. El spune: „Eu sunt profesor, jurist, avocat, medic”, sau, „Eu sunt rege, lord, sau ceva de felul acesta”. Dar indiferent ce pretinde că este, în realitate el nu este acela. Pretenția sa poate fi umilă sau orgolioasă, dar în realitate el nu este acela.

Misticul aflat pe calea spirituală perseverează în a elimina pe cât posibil acest fals eu, prin meditație, prin concentrare, prin rugăciune, prin studiu, prin tot ce face. Singurul său scop este să-l înlăture într-o asemenea măsură încât într-o zi realitatea, care este întotdeauna acolo, îngropată sub falsul eu, să se poată manifesta. Și invocând numele lui Dumnezeu, în rugăciune, în *Zikr*, sau sub orice altă formă, misticul nu face decât să trezească spiritul adevăratului eu pentru ca acesta să se poată manifesta. Este ca un izvor ce-și croiește